

Sprievodca Oravským hlineným Betlehemom.

Oravský hlinený Betlehem.

Oravský hlinený Betlehem je unikátne dielo vytvorené z vypálenej keramickej hliny. Betlehem tvorí 365 figurálnych diel, ktoré obsahujú viac ako 500 postáv. Súčasťou Oravského hlineného Betlehemu sú miniatúry Oravského hradu a 14 najznámejších sakrálnych objektov z Oravy. Pozadie je vytvorené plastickým krajinným keramickým reliéfom. Každá časť Betlehemu je jedinečný originál, ručne vymodelovaný a vypálený v keramickej peci. Väčšina figurálnych diel a objektov je zdobená farebnými ílmi- engobami. Ľudové umelecké prevedenie Betlehemu je tematicky a obsahovo mimoriadne bohaté. Sú v ňom vyobrazené kresťanské hodnoty, ľudové tradície, história aj kultúrne a prírodné bohatstvo regiónu Oravy.

Autori Oravského hlineného Betlehemu sú bratia Ľubomír a Ján Hoľmovci. Ľubomír Hoľma je majiteľom keramickej výroby Trstenská keramika a profesionálne sa venuje výrobe tradičnej, úžitkovej a dekoratívnej keramiky viac ako 30 rokov. Ján Hoľma sa venuje figurálnej a plastickej tvorbe z keramiky asi 30 rokov, ako svojej záľube.

Dielo vznikalo postupne približne 7 rokov. Figurálne postavy do Betlehemu vytvoril Ján Hoľma a miniatúry objektov Ľubomír Hoľma. Ostatné časti diela tvorili spoločne. V decembri roku 2021 bol Oravský hlinený Betlehem autormi dlhodobo zapožičaný mestu Trstená. Trvalá výstavná expozícia sa nachádza vo Vilčekovej kúrii v Trstenej, kde bude slúžiť na propagáciu regiónu Oravy, kresťanských hodnôt a ľudového umenia.

Opis Oravského hlineného Betlehemu.

Oravský hlinený Betlehem je vystavený na ploche približne 15 metrov štvorcových. Je dlhý 7 metrov a vysoký približne 2 metre. V spodnej časti je vyobrazený výjav Narodenie Pána, svätá rodina, klaňajúci sa Traja králi a 7 cností. Nachádza sa tu aj 7 hriešnikov, anjeli a 100 postáv rôznych svätcov. Sú medzi nimi celosvetovo známi svätci, učitelia cirkvi, zakladatelia mníšskych rádov, 14 pomocníkov v núdzi aj svätí z čias Veľkej Moravy, zo Slovenska a okolitých krajín. Okrem Svätej rodiny sú sochy v spodnej časti Betlehemu zo suchej vypálenej hliny, nie sú farebne zdobené.

Stredná časť Betlehemu zobrazuje život oravského ľudu, kresťanské sviatky, ľudové zvyky, tradičné remeslá, práce v lese, na poli aj na gazdovstve. Sú tu umiestnené aj sochy domácich a divo žijúcich zvierat. Všetky ľudské postavy sú farebne zdobené, odeté v tradičnom oravskom odevu. Z kresťanských sviatkov a ľudových zvykov tu môžeme vidieť Vianoce, betlehemcov, troch kráľov, Veľkú noc, stavenie mája, vynášanie morény, Jánske ohne alebo zvyky na Luciu. Nájdeme tu aj typické remeslá ako ovčiarstvo, pltníctvo, hrnčiarstvo, kováčstvo, tkáčstvo, kamenárstvo, výrobu sudov, plátenníkov, uhliarov, vápenkárov, baníkov, drotárov, murárov, tesárov drevorubačov, furmanov, rybárov, sprievodcov, pašerákov alebo pytlíakov. Nachádza sa tu aj mlynár, včelár, rezbár, bábkar, husiarka či bylinkárka. Na poli nájdeme oráča, postavy zobrazujúce kosenie, sušenie a zväžanie sena, kopanie zemiakov, mlátenie obilia alebo pestovanie a spracovanie ľanu. Atmosféru oravskej dediny dotvárajú aj detské hry, rodina, zábava, páračky alebo práca na gazdovstve.

V hornej časti Betlehemu sa nachádzajú miniatúry Oravského hradu a 14 významných oravských kostolov. Nájdeme tu kostoly z Trstenej, Tvrdošína, Oravky, Slanice, Námestova, Vavrečky, Dolného Kubína, Zábreže, Vyšného Kubína, Istebného, Veličnej, Leštín a Oravíc. Sochy umiestnené v hornej časti vyobrazujú sviatosti, skutky milosrdenstva, tradičný jarmok a oravskú veselicu. Na reliéfoch v pozadí sa nachádza betlehemska maštaľ, oravská dedina a oravská krajina. Hornú časť pozadia tvorí obloha s Betlehenskou hviezdou a niektorými súhvezdiami. Súčasťou Oravského hlineného Betlehemu je aj socha žobráka s pokladničkou, ktorá slúži na dobrovoľný príspevok pre autorov Betlehemu.

Spodná časť Oravského hlineného Betlehemu.

Ústredným motívom je vyobrazenie Svätej rodiny s narodeným Pánom Ježišom. Vedľa sa nachádza ohnisko s horiacim plameňom ako symbol prítomnosti Ducha svätého. Okolo stojí niekoľko postáv anjelov. Za Svätou rodinou sa nachádzajú domáce zvieratá, ktoré sa bežne chovali na oravských gazdovstvách.

Novonarodenému Spasiteľovi sa prichádzajú pokloniť Traja králi a postavy zobrazujúce 7 cností. Pokora- kláňajúci sa starec, srdečnosť -chlapec s jablkom, štedrosť- valach s jahniatkom, skromnosť (striedmosť)- žena prinášajúca chlieb, láska- dvojica mladých ľudí, pracovitosť- muž vyrábajúci kolísku a rodina -manželia a deti ako opak smilstva. Na opačnej strane sa nachádzajú postavy zobrazujúce 7 hlavných hriechov. Pýcha- nadutý muž stojaci pri slepom žobrákovi, lakomstvo- muž obklopený bohatstvom, závisť- muž, ktorý kradne, obžerstvo- muž obklopený jedlom a nápojmi, nenávisť- muž s kameňom v ruke, lenivosť- ležiaci muž, smilstvo- smilník a plačúce mladé dievča.

Svätí v Oravskom hlinenom Betleheme.

V spodnej časti expozície sa nachádza aj 100 postáv rôznych svätcov. Vľavo od Svätej rodiny sa nachádzajú svätí, ktorí pôsobili na Slovensku a v okolitých krajinách a svätí z čias Veľkej Moravy. Smerom zľava...

Svätý Rastislav -veľkomoravské knieža. Za jeho vlády prišli na naše územie Cyril a Metod. Ako svätého ho uznáva pravoslávna cirkev.

Svätý Severín- patrón Bavorska a väzňov. Pôsobil na území Rakúska. Pomáhal biednym a vykupoval väzňov zo zajatia.

Svätý Cyril a Metod- slovanskí vierozvestci v období Veľkej Moravy. Pre Slovanov zostavili písmo hlaholiku, neskôr cyrilika a do jazyka Slovanov preložili liturgiu a časť biblie. Sú spolupatrónmi Európy.

Svätí Kliment, Angelár, Naum, Sáva- spolupracovníci Cyrila a Metoda. Po opustení Veľkej Moravy pôsobili v Bulharsku. Spoločne s Cyrilom, Methodom a Gorazdom sú nazývaní Sedmopočetníci- družina Cyrila a Metoda.

Svätý Gorazd- svätec slovenského pôvodu pochádzajúci z okolia Nitry. Bol nasledovníkom sv. Metoda.

Svätý Bystrík- svätec slovenského pôvodu a nitriansky biskup. Zomrel po zranení barbarmi pri rieke Dunaj.

Svätý Vojtech- pražský biskup, ktorý pokrstil prvého uhorského kráľa Štefana. Bojoval proti obchodovaniu s otrokmi, mnohoženstvu a alkoholizmu. Zomrel ako misionár mučeníckou smrťou rukami pohanov.

Svätý Radim- nevlastný brat a spolupracovník svätého Vojtecha. Bol zajatý pohanmi. Neskôr bol vysvätený za biskupa pôsobil ako arcibiskup.

Päť svätých bratov mučeníkov- piati mnísi, ktorí boli prepadnutí a zabití zbojníkmi na území Poľska. Ako zemskí patróni boli uctievaní v Poľsku, Čechách a na Morave.

Svätý Svorad a Beňadik- Svätý Svorad bol benediktínsky mních a pustovník. Pôsobil na Zobore pri Nitre a Skalke pri Trenčíne. Beňadik bol pomocník svätého Svorada, zomrel mučeníckou smrťou.

Svätý Prokop- pustovník a opát Kláštora na Sázavě, kde sa vykonávali bohoslužby v slovanskom jazyku. Podľa legendy skrotil čerta, ktorého prinútil, aby mu pomáhal pri práci na poli.

Svätý Ivan- pustovník, ktorý žil v jaskyni pri Prahe v spoločnosti skrotenej jelenice.

Svätý Serafim- ruský mních, ktorý žil ako pustovník v spoločnosti medveďa.

Svätý Gerhard- biskup, vychovával svätého Imricha. Zomrel mučeníckou smrťou, patrón vychovávateľov a Maďarska.

Svätý Štefan- prvý uhorský kráľ. Zaslúžil sa o zveľadenie a upevnenie kresťanstva v Uhorsku.

Svätý Imrich- syn svätého Štefana, žil nábožným životom. Zomrel ako mladý po poranení diviakom.

Svätý Ladislav- uhorský kráľ. Upevňoval kresťanstvo v Uhorsku, podporoval misionársku činnosť, dal vystavať množstvo kostolov a presadil náboženskú slobodu.

Svätý Václav- patrón Čiech, český panovník šíriaci kresťanskú vieru. Žil prísny a skromným životom. V Prahe dal postaviť Chrám sv. Víta. Zomrel pričinením svojho brata, ktorý túžil po moci.

Svätý Oldřich- Ulrich, Udalryk. Pochádzal z Bavorska, vyrastal medzi benediktínmi, bol biskupom. Pomáhal budovať cirkev, staral sa o biednych. Patrón rybárov.

Svätý Ján Nepomucký- patrón Čiech, spovedníkov, kňazov a povolání spojených s vodou. Český svätec, ktorý nechcel panovníkovi vyzradiť spovedné tajomstvo. Bol mučený, zabitý a hodený do Vltavy. Jeho jazyk sa aj po smrti zachoval neporušený.

Svätá Dobroslava-Orosia, pochádzala z českej kniežacej rodiny. Vychovávala ju svätá Ľudmila. Zomrela mučeníckou smrťou v Španielsku, keď sa odmietla vydať za pohanského vladára.

Svätá Ľudmila- patrónka Čiech, matiek a učiteľov. Bola starou matkou Svätého Václava, ktorého vychovávala. Zomrela mučeníckou smrťou, uškrtená šalom.

Svätá Alžbeta Uhorská- patrónka vdov, sirôt, žobrákov a pekárov. Dcéra uhorského kráľa. Pomáhala biednym a chorým, zakladala nemocnice. Veľkú časť svojho života prežila v chudobe.

Svätá Anežka Česká- pochádzala z českej kráľovskej rodiny. Zakladala nemocnice a kláštory pre Františkánov a Klarisky. Bola zakladateľkou českého Rytierskeho rádu križovníkov s červenou hviezdou.

Svätá Zdislava- patrónka rodín a českého národa. Žila zbožným životom manželky a matky. Zakladala kláštory, starala sa o chudobných a zázračne uzdravovala chorých. Mala 4 deti. Zomrela pomerne mladá.

Svätý Stanislav- pochádzal zo šľachtickej rodiny, bol biskup Krakova. Usmrtil ho panovník, ktorého napomínal pre jeho hriechne skutky.

Svätý Mojsej Uhrín- pochádzal z východného Slovenska. Žil nábožným a čistým spôsobom života, odolával pokušeniu a vášni.

Svätá Kinga- dcéra uhorského kráľa. So svojím manželom žili v dobrovoľnom celibáte. Na území Poľska dala postaviť kostoly a kláštory.

Svätá Hedviga- poľská kráľovná, zakladala nemocnice, podporovala šírenie kresťanstva, venovala sa charite a pomáhala umelcom.

Svätý Kazimír- poľský princ. Žil nábožným životom. Zomrel veľmi mladý.

Svätý Ján z Dukly- narodil sa na Dukle. Pustovník, františkánsky mních a kňaz. V staršom veku oslepol.

Vpravo od Svätej rodiny sa nachádzajú rôzni, celosvetovo známi svätci. Sú medzi nimi obľúbení patróni, niektorí zakladatelia mníšskych rádov, učitelia cirkvi alebo 14 pomocníkov v núdzi. Smerom z prava...

Svätý Kornel- bol pápežom v období prenasledovania kresťanov. Bol väznený a poslaný do vyhnanstva, kde zomrel.

Svätá Agneša- často zobrazovaná s jahňatom. Zomrela mučeníckou smrťou, keď sa odmietla vzdať viery. Patrónka detí, dievčat a snúbencov.

Svätá Lucia -rozhodla sa žiť v čistote a chudobe. Pre svoju vieru zomrela mučeníckou smrťou. Je patrónkou slepých, chudobných a tulákov. Na Luciu sa podľa ľudových zvykov z domov vyhánali bosorky a zlé sily.

Svätá Uršula- bola dcérou britského panovníka. V spoločnosti iných panien sa vydala do svätého mesta Rím. Počas spiatocnej cesty ich zajali barbari. Väčšinu žien popravili alebo zotročili. Svätá Uršula je patrónkou mládeže, učiteľov a vychovávateľov. Podľa nej je pomenovaný ženský Rád svätej Uršule -Uršulínky.

Svätý Hubert- pochádzal z bohatej šľachtickej rodiny. Veľa času trávil na poľovačkách a bujarých zábavách. Podľa legendy sa mu pri poľovačke zjavil jeleň so svietiacim krížom medzi parohami. Hubert sa vzdal zhýralého života a začal žiť nábožne. Je patrónom poľovníkov.

Svätá Kristína- odmietala sa vzdať kresťanstva. Počas jej väznenia a mučenia sa udialo množstvo zázrakov. Patrónka mlynárov a námorníkov.

Svätý Sebastián- bol vojakom v Rímskej armáde. Jeho zásluhou sa ľudia obracali na kresťanskú vieru, začo mal byť popravený. Vojaci ho viackrát zasiahli šípami a pokladali ho za mŕtveho. Sebastián však žil a ďalej vyzýval ľudí k viere. Sebastiána opäť zatkli a umučili ho na smrť. Patrón vojakov a ochranca proti moru.

Svätý Valentín- je patrónom snúbencov a zamilovaných. Ako biskup tajne sobášil vojakov rímskej armády, ktorým to cisár Claudius zakázal. Vo väzení zázračne uzdravoval chorých. Popravený bol 14.2. kedy si pripomíname sviatok Svätého Valentína a všetkých zaľúbených.

Svätý Medard- biskup, ktorý usiloval o vedenie cnostného života, hlavne u mládeže. Ako malého chlapca ho pred silnou búrkou zachránil orol, ktorý ho ukryl pod svoje krídla. Je patrónom roľníkov a dobrej úrody. Ľudová pranostika- medardová kvapka-40 dní kvapká.

Svätá Filoména -bola popravená pre svoju vieru ako mladé dievča. Úcta k svätici vznikla po objavení hrobu mučeničky a následných zjaveniach, zázrakoch a uzdraveniach.

Svätá Dorota- panna a mučenička, patrónka záhradníkov a kvetinárov. Podľa legendy sa jej pri ceste na popravisko posmievali, aby im niečo poslala z nebeskej záhrady. Zjavil sa anjel s košom v ktorom boli jablká a ruže. Na sviatok svätej Doroty bolo zvykom hrať podomové divadelné hry.

Svätá Helena- matka cisára Konštantína Veľkého, ktorý udelil náboženskú slobodu všetkým obyvateľom Rímskej ríše. Helena sa už v pokročilom veku vydala na púť do Svätej zeme, kde podľa tradície objavila pozostatky kríža, na ktorom zomrel Ježiš Kristus. Jej zásluhou boli postavené viaceré chrámy v Ríme a vo Svätej zemi.

Svätý Ján Almužník- biskup zásluhou ktorého sa v Alexandrii stavali chrámy, chudobince a starobince. Staral sa o žobrákov a chudobných. Jeho pozostatky sa nachádzajú aj na Slovensku.

Svätá Monika- je potránkou matiek, manželiek a za obrátenie detí. Veľa rokov sa neúnavne modlila za obrátenie svojho syna Augustína, ktorý sa neskôr stal biskupom, učiteľom cirkvi a svätým.

Svätá Apolónia- patrónka zubárov a zubných ochorení. Žila príkladným kresťanským životom. Počas prenasledovania kresťanov bola pre svoju vieru mučená a zomrela v plameňoch.

Svätá Justína- panna a mučenička, ktorá bola počas prenasledovania kresťanov popravená za svoju vieru. Býva zobrazovaná s jednorožcom, ktorý je symbolom mravnej čistoty.

Svätý Rochus- ochranca proti moru. Pochádzal z Francúzska. Svoj majetok rozdal a žil pútnickým životom. Zázračne uzdravoval ľudí postihnutých morom. Keď sám ochorel staral sa o neho pes, ktorý mu prinášal jedlo.

Svätá Rozália- patrónka proti moru a epidémiam. Žila ako pustovníčka v jaskyni v blízkosti Palerma.

Svätý Vavrinec- zázračne uzdravoval chorých a staral sa o chudobných, ktorých nazval najväčším bohatstvom cirkvi. Ako spolupracovník pápeža bol v čase prenasledovania kresťanov uväznený a neskôr upálený na rošte.

Svätá Korona - ochránkyňa pred epidémiami a patrónka finančníkov. Bola manželkou rímskeho vojaka Viktora, ktorý bol pre svoju vieru popravený. Mučeníckou smrťou zomrela aj jeho manželka Korona, ktorú usmrtili roztrhaním, keď ju priviazali medzi dve napružené palmy. Ako svätica bola známa a uctievaná aj v Rakúsku.

Svätý Goár- kňaz a pustovník. Patrón hrnčiarov.

Svätý Kozma a Damián- patróni lekárov a lekárnikov. Bratia, ktorí liečili a uzdravovali chorých. Robili to zadarmo a veľa pohanov priviedli ku kresťanstvu. Boli mučení a popravení počas prenasledovania kresťanov.

Svätý Urban- patrón vinohradníkov a vinárov. Ochránca pred mrazom a opilstvom.

Svätý Mikuláš- bol biskup, dal postaviť nemocnicu a vykupoval z väzenia zajatých kresťanov. Zachránil tri chudobné sestry, ktorým tajne v noci priniesol na okno peniaze ako veno. Na sviatok svätého Mikuláša je zvykom obdarovať deti.

Svätý Vendelín- patrón pastierov, pútnikov a domácich zvierat. Pochádzal z kráľovskej škótskej rodiny. Pásol ovce a dobytok. Žil v spoločnosti mníchov, ktorí si ho neskôr zvolili za opáta. Relikvia svätého Vendelína, -úlomok z kostí sa nachádza aj na Orave, v kostole v Zuberici.

Svätá Agáta- pre svoju vieru zomrela mučeníckou smrťou. Je patrónkou dojčiacich žien a pri chorobách prsníkov. Rok po jej smrti vybuchla sopka Etna a zúfalí obyvatelia sa v modlitbách o pomoc obracali k Agáte, načo tečúca láva zmenila smer a nezničila mesto.

Svätá Cecília- patrónka spevákov a hudobníkov. Pochádzala zo zámožnej rodiny. Učila sa hudbe a spevu, aby tak mohla chváliť Boha. Počas prenasledovania kresťanov zomrela mučeníckou smrťou.

Svätý Leonard- patrón sedliakov, dobytky, koní a väzňov. Pochádzal z Francúzska. Bol kňazom, uzdravoval chorých a vyprosival milosť pre väznených. Keď pomohol kráľovnej pri ťažkom pôrode, panovník mu daroval časť lesa, kde bol neskôr postavený kláštor a chrám.

Svätý Martin- bol vojakom. Známy je jeho skutok, keď mečom prerezal svoj plášť a zakryl ním žobráka, aby ho ochránil pred zimou. Žil ako pustovník a neskôr sa stal biskupom. Zakladal kláštory a uzdravoval chorých. Svätému Martinovi je zasvätený aj farský kostol v Trstenej.

Svätá Brigita- Švédska je patrónkou Európy. Starala sa o chudobných a chorých. Mávala mystické videnia, ktoré boli základom pre knihu Zjavenia svätej Brigity Švédskej.

Svätý Florián, ochránca pred ohňom a vodou. Je patrón hasičov, záchranárov, hrnčiarov a kováčov. Bol rímsky dôstojník, ktorý pôsobil na území Rakúska. Dobrovoľne sa vzdal vojakom, ktorí chytali kresťanov. Zomrel mučeníckou smrťou.

Svätý Maur- žiak svätého Benedikta. Zomrel mučeníckou smrťou. Relikviár svätého Maura patrí spolu s korunovačnými predmetmi k najcennejším pamiatkam v Česku.

14 pomocníkov v núdzi- skupina svätých uctievaná hlavne v stredoveku. Ľudia sa k nim obracajú o pomoc v rôznych životných ťažkostiach. Medzi 14. pomocníkov v núdzi patria rôzni svätí. Najčastejšie sú uvádzaní Barbora, Margita, Katarína, Akacius, Blažej, Krištof, Cyriacus, Dionýz, Erazmus, Eustach, Juraj, Pantaleón, Vít, Egidius.

Svätá Barbora -pomocnica v trápení a hodine smrti. Bola väznená vo veži, mučená a popravená pre svoju vieru. Je tiež patrónkou baníkov a staviteľov.

Svätá Margita- chrániaca pred pôrodnými bolesťami. Pre svoju vieru bola mučená a popravená. Vo väzení ju pokúšal diabol, nad ktorým zvíťazila znamením kríža.

Svätá Katarína- patrónka pri bolestiach hlavy a hrdla. Vyzývala pohanov aby sa prestali klaňať modlám. Vďaka jej úsiliu mnohí ľudia prijali kresťanstvo. Bola mučená a popravená. Zobrazovaná býva často so zlomeným kolesom, ktoré použili pri jej mučení. Je tiež patrónkou všetkých povolání pri ktorých sa používa koleso- mlynári, kolári, hrnčiari, lodníci...

Svätý Akácus- ochránca pred chorobami a v bezvýchodiskovej situácii. Bol vojak cisárskej armády. Keď zistili, že prijal kresťanskú vieru kruto ho mučili a popravili.

Svätý Krištof- patrón náhlej smrti. Pomáhal pútnikom prejsť na druhý breh dravej rieky. Jedného dňa mal cez rieku preniesť malého chlapca, ktorý o sebe hovoril, že je Spasiteľ sveta. Krištofovi sa zdalo, že na ramenách nesie celý svet. Pre svoju vieru bol väznený a popravený. Je tiež patrónom pútnikov a cestujúcich.

Svätý Jiljí-Egidius- patrón ťažkej spovede. Bol mních, pustovník a opát. Žil v jaskyni a spoločnosť mu robila jelenica. Pri poľovačke panovník v jaskyni namiesto jelenice zasiahol Egidia. Egidius požiadal panovníka, aby na tomto mieste nechal postaviť kláštor, ktorý potom spravoval až do svojej smrti. Je tiež patrónom žobrákov a poľovníkov.

Svätý Cyriacus- ochránca pred pokušením a posadnutosťou. Po prijatí kresťanstva rozdal svoj majetok chudobným. Uzdravoval chorých a vyhánal zlých duchov. Zomrel mučeníckou smrťou. Podľa jeho mena bol nazvaný Rád križovníkov s červeným srdcom-Cyriaci, ktorých hlavným poslaním bolo starať sa o chorých a pútnikov.

Svätý Diviš- Dionýz, Denis- ochránca pred bolesťami hlavy. Bol misionár, ktorý bol popravený štátim. Podľa legendy po poprave ešte žil, zobral do rúk odťatú hlavu a odišiel až k miestu, kde mali vystavať kresťanský chrám. Je tiež patrónom Francúzska.

Svätý Erazmus- patrón ľudí s veľkými fyzickými bolesťami a utrpením. Bol biskup, ktorý zomrel mučeníckou smrťou. Býva vyobrazený s atribútom svojho krutého umučenia- s navinutými črevami na hriadeli.

Svätý Juraj- patrón rytierov, chráni zvieratá pred chorobami. Bol vojak, ktorý zomrel mučeníckou smrťou. Často býva vyobrazovaný ako rytier na bielom koni bojujúci s drakom. Je tiež patrónom roľníkov, vojakov a skautov. Svätému Jurajovi je zasvätený kostolík na námestí v Trstenej.

Svätý Pantaleón- chrániaci pred ťažkými chorobami. Bol lekár, ktorý prijal kresťanstvo. Ako mučeník býva vyobrazený s rukami pribitými k hlave. Je tiež patrónom lekárov.

Svätý Eustach- patrón rytierov a ľudí v núdzi. Bol cisársky vojvodca. Podobne ako svätému Hubertovi sa mu pri poľovačke zjavil jeleň s krížom a prehovoril k nemu, aby sa nechal aj s celou rodinou pokrstiť. Zomrel mučeníckou smrťou. Je tiež patrónom hájnikov a poľovníkov.

Svätý Blažej- patrón pri bolestiach hrdla a hlavy. Bol biskupom, liečil a uzdravoval ľudí. Žil tiež ako pustovník v spoločnosti divých zvierat. Pre svoju vieru zomrel mučeníckou smrťou. Na sviatok svätého Blažeja sa udeľuje požehnanie hrdla.

Svätý Vít- ochránca pred epilepsiou. Ako mladý chlapec bol tajne vychovávaný v kresťanskej viere. Jeho pohanský otec sa za každú cenu snažil, aby sa zriekol kresťanstva. Vít musel ujsť z domu. Zázračne uzdravoval chorých a vyhánal zlých duchov. Zomrel mučeníckou smrťou. Jeho relikvie sa nachádzajú aj v Chráme svätého Víta v Prahe.

Učitelia cirkvi- Hieronym, Augustín, Ambróz, Gregor Veľký- pápež, Terézia Avilská, Anton Paduánsky

Svätý Gregor Veľký- zakladal kláštory, bol pápežom a napísal množstvo textov. Pričinil sa o šírenie kresťanstva u pohanských národov. Zreformoval liturgiu pri slúžení svätých omší, založil spevácku školu. Je patrónom spevákov, hudobníkov a pomocník proti epidémiám.

Svätý Augustín- syn svätej Moniky, ktorá sa modlila za jeho obrátenie. Venoval sa filozofii a hľadaniu pravdy. Bol pokrstený svätým Ambrózom a neskôr sa stal biskupom. Žil skromne, staral sa o chudobných a chorých. Napísal mnohé výklady svätého písma. Je patrónom teológov.

Svätý Hieronym- bol veľmi vzdelaný. Štyri roky žil ako pustovník v jaskyni, venoval sa výkladu a prekladom Svätého písma, zakladal kláštory. Je patrónom študentov, učiteľov a teológov.

Svätý Ambróz- bol veľmi vzdelaný a zastával funkciu miestodržiteľa. Neskôr bol pokrstený a stal sa biskupom. Bojoval proti bludárom, kázal a písal náboženské texty. Je patrónom včelárov.

Svätý Anton Paduánsky- pochádzal z Portugalska. Mních, misionár a kazateľ. Chráni pred mocou diabla, patrón chudobných a pomocník pri hľadaní stratených vecí.

Svätá Terézia Avilská- pochádzala zo španielskej šľachtickej rodiny. Žila v kláštorech. Mávala zjavenia a mystické zážitky. Je patrónkou spisovateľov, pri duchovných potrebách a pomáha pri bolestiach hlavy a srdca.

Zakladatelia cirkevných rádov- Bruno, František, Klára, Benedikt, Dominik, Ignác z Lyoly, Norbert.

Svätý Benedikt- zakladateľ západného mníšstva. Zakladal a budoval kláštory pri dodržiavaní presne stanovených pravidiel benediktínov, ktoré sú návodom a inšpiráciou aj pre ľudí, ktorí nežijú v kláštorech. Je patrónom Európy, mníchov a jaskyniarov.

Svätý Bruno- zakladateľ mníšskej rehole kartuziánov, ktorí žili prísny a odriekavým životom. Patrón posadnutých, ochránca proti moru. Pozdravom kartuziánov je Memento mori- Pamätaj na smrť. Známy kartuziánsky kláštor na Slovensku sa nachádza v Červenom kláštore pri Dunajci.

Svätý František z Assisi- zakladateľ františkánskej rehole, patrón zvierat a životného prostredia. Žil v dobrovoľnej chudobe a kázal pokánie. Františkánsky kláštor sa nachádza v Trstenej na námestí.

Svätá Klára z Assisi- je zakladateľkou františkánskej ženskej rehole -klárisky, ktoré žili v chudobe, chodili bosé a nejedli mäso. Je patrónkou pri ochoreniach očí. Jej nasledovníčkou bola aj Anežka Česká.

Svätý Ignác z Lyoly- zakladateľ Spoločnosti Ježišovej- Jezuitský rád. Pochádzal zo španielskej šľachtickej rodiny. Túžil byť statočným rytierom, v boji bol však vážne zranený. Stal sa kňazom a kazateľom. Dôraz kládol na duchovné cvičenia. Jezuiti boli priamo podriadení pápežovi. Zakladali školy a univerzity, pôsobili ako misionári.

Svätý Dominik- kazateľ a zakladateľ Rádu bratov kazateľov- dominikáni. V jednoduchosti a chudobe plnili apoštolské poslanie a vystupovali proti bludárom. Svätý Dominik je patrónom vedcov a hviezdárov. Je s ním spájaný vznik modlitby svätého ruženca.

Svätý Norbert- zakladateľ mníšskeho rádu Premonštrátov -Norbertíni. Pochádzal z urodzenej nemeckej rodiny. Obrátil sa pri páde z koňa, keď počul hlas z nebies "Vyhýbaj sa zlu, konaj dobro, hľadaj pokoj a utiekaj sa k môjmu milosrdenstvu." Rád premonštrátov sa sústreďoval hlavne na výchovu na školách, misijnú činnosť a hospodárske podnikanie. Vyučovali aj remeslá a bezplatne liečili chorých.

Pozadie spodnej časti Oravského hlineného Betlehemu tvorí plastický reliéf, na ktorom je v strede vyobrazená Betlehémska maštaľ a niektoré známe časti oravskej prírody. Z pravej strany od kraja sa nachádzajú rašeliniská, rieka Orava, Biela skala pri Podbieli a Vyšnokubínske skalky. Za Betlehémskou maštaľou smerom do ľava sú skaly pri Zuberci- Mačie diery a Úplazíky, ďalej Roháčsky vodopád, Roháčske plesá a Juráňová dolina.

Stredná časť Oravského hlineného Betlehemu.

V strednej časti Betlehemu je zobrazený život oravského ľudu v minulosti. Nájdeme tu práce v lese, na poli, na gazdovstve, život na dedine, kresťanské sviatky, ľudové zvyky a rôzne remeslá. Okrem domácich zvierat sa tu nachádzajú aj divé zvieratá, ktoré žijú v oravskej prírode.

Pašeráci- pašeráctvo na Orave v minulosti prekvitalo pozdĺž celej hranice s Poľskom. Pašovali sa hlavne kone, dobytok, špiritus ale aj oblečenie a potraviny. Vychýrení pašeráci žili aj v Suchej Hore, Hladovke a Trstenej.

Drevorubači a furmani- na lesnatej Orave bola ťažba a približovanie dreva hlavným zamestnaním pre chlapov najmä v zimnom období, keď sa navykonávali poľnohospodárske práce.

Práce v lese- v lese ľudia vykonávali veľa činností ako zbieranie raždia, chystanie dreva a haluziny na palivo a práce spojené so starostlivosťou o les, ako zber šišíek na semeno z ktorého sa pestujú malé stromčeky, sadenie stromčekov alebo vyžínanie trávy okolo stromčekov. Obľúbené bolo aj zbieranie lesných plodov- čučoriedok, brusníc, malín, černíc a húb.

Pytliaci- pytliactvo bolo v minulosti vrchnosťou pokladané za vážny prehrešok. Táto nebezpečná záľuba bola pre rodiny pytliakov prilepšením v podobe mäsa a kože z ulovených zvierat.

Zbojníci- medzi najznámejších oravských zbojníkov patrí Matej Klinovský z Rabčíc, ktorý mal v družine 30 zbojníkov. Pod Babou horou vraj ozbíjali poľského kráľa alebo časť jeho sprievodu. Matej Klinovský bol aj medzi prvými osadníkmi novozaloženej osady Bystrá, dnešné Oravice. Keď osadníci neplatili dane a zbojníci Oravské panstvo dalo osadu vystáňovať a vypáliť.

Záchranári- záchranárstvo nebolo v minulosti povoláním, no pri úrazoch a nešťastiach často ako prví pomáhali najviac skúsení a rozvážni muži z dediny. Miestnych horalov si najímalo panstvo aj ako horských sprievodcov.

Baníci- stopy po hľadaní vzácnych kovov a baníctve sa nachádzajú na viacerých miestach Oravy, napríklad v Roháčoch, masíve Sivého vrchu alebo Babej hory. Železná ruda sa ťažila v Juráňovej doline v Oraviciach. Kvalitná ruda, pochádzajúca z meteoritov, bola v minulosti objavená aj v okolí Oravskej Magury. Uhlie sa vo veľkom ťažilo hlavne pri obci Liesek.

Bitkári, pijani a klebetnice –súčasťou života na dedine sú aj nepríjemnosti ako nezhody, bitky, problémy s alkoholom, alebo ohováranie a klebetenie.

Vystáňovalci –vystáňovalectvo bolo spojené s obdobiami neúrody, narastajúcej biedy, hospodárskou krízou alebo národnostným útlakom. Do cudziny odchádzali jednotlivci aj celé rodiny, buď za robotou alebo natrvalo. Vystáňovalci smerovali hlavne do Čiech, Maďarska, Juhoslávie, Rakúska, Nemecka, Belgicka a Francúzska. Veľa vystáňovalcov sa plavilo za more do Ameriky, Kanady a Južnej Ameriky. Väčšina z nich sa na Oravu už nikdy nevrátila.

Vápenkár, vápenná pec- vápenkárstvo bolo podomové remeslo, zaoberajúce sa výrobou a predajom vápna, ktoré sa používalo na bielenie stien a výrobu malty. Vápno vznikalo vypálením vápencových skál v poľnej peci. Zvyšky veľkej vápennej pece sa nachádzajú pri Zubercoch.

Uhliar- pálenie dreveného uhlia súviselo s rozvojom spracovania kovov. Drevené uhlie sa získavalo pálením listnatého dreva v jamách alebo milieroch, kde sa nechávalo niekoľko dní tlieť bez prístupu vzduchu. Drevené uhlie používali hlavne kováči pri kutí železa .

Tesári- tesárstvo bolo rozšíreným a dôležitým remeslom, keďže v minulosti na Orave prevažovali drevené stavby. Tesári stavali drevenice, maštale, šopy, mlyny alebo mosty.

Bábkar- V minulosti sa bábkarstvu venovali hlavne kočovní umelci a komedianti, ktorí pomocou bábok hrali divadelné hry pre dospelých aj rozprávky. Slovenské a české bábkarstvo je zapísané v zozname nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO.

Drotári- Drotári vandrovali z dediny do dediny a svoje náradie nosili na krošni. Opravovali hlinený, porcelánový a kovový riad, alebo predávali rôzne kovové úžitkové predmety. Boli to všeobecne zruční majstri, ktorí vykonávali aj rôzne menšie opravy na budovách a v domácnosti. Remeslo sa zachovalo dodnes hlavne v podobe umeleckého drotárstva. Drotárstvo a jeho tradícia je zapísané v zozname nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Drôtené krížiky na kostoloch v Oravskom hlinenom Betleheme vyrobil umelecký drotár Štefan Smržík z Námestova.

Kováč –kováči vyrábali zo železa na otvorenom ohni pomocou ručných nástrojov rôzne náradie používané hlavne v poľnohospodárstve, ako motyky, vidly, sekery, pluhy, brány alebo kuchynský riad. Súčasťou práce kováčov bolo aj podkúvanie koní.

Murár- murári v minulosti používali ako stavebný materiál kameň, neskôr aj pálené tehly. Na dedinách si mohli dovoliť murované domy len bohatší ľudia a tak murári za prácou často odchádzali do väčších miest alebo za hranice Slovenska.

Tlačenie kapusty- starý spôsob spracovania a uskladnenia kapusty v drevených alebo keramických sudoch, ktorý sa používa dodnes. Kapusta bola na tanieri u oravcov na dennom poriadku. Hovorí sa, že kedysi bola z jedla na výber buď kapusta so zemiakmi alebo zemiaky s kapustou.

Páračky- pri páraní peria sa stretávali ženy a mladé dievčatá a bola to tiež príležitosť ako spoločne prebrať rôzne ženské témy a poklebetiť si. Páralo sa hlavne husacie a kačacie perie, ktoré slúžilo na výrobu perín.

Domáce práce –ženy mali v domácnosti každý deň plné ruky práce s prípravou jedla, varením, pečením a starostlivosťou o potomstvo. V mnohopočetných rodinách bolo bežné, že sa o najmladších súrodencov starali staršie deti. Vo voľných chvíľach sa ženy venovali aj šitiu, štrikovaniu, háčkovaniu a iným domácim prácam.

Mikuláš- obľúbený sviatok na Svätého Mikuláša, kedy sú deti odmeňované drobnými darčekom za ich dobré skutky.

Vianoce- veľký kresťanský sviatok oslavujúci narodenie Spasiteľa. S Vianocami sú spojené aj mnohé tradície a zvyky ako koledy, vianočný stromček, darčeky, večera alebo vianočné pokrmy.

Betlehemci- vinšovníci, ktorí chodili na Vianoce ohlasovať narodenie Pána Ježiša.

Traja králi- vinšovníci, ktorí zobrazujú príchod Troch kráľov.

Veľká noc- významný kresťanský sviatok, kedy si pripomíname Umučenie a Zmŕtvychvstanie Pána. S obdobím Veľkej noci sú zachovávané aj veľkonočné zvyky a obyčaje ako oblievačka alebo víťanie nového života v podobe bahniatok alebo novonarodených zvieratiek.

Vynášanie Moreny- staroslovanský zvyk, pri ktorom sa oslavuje koniec zimy a príchod jari. Moréna bola symbolicky hádzaná do vody alebo zapálená.

Stavanie mája- sviatok symbolizuje prebúdžanie sa prírody a jej silu. Máje boli väčšinou smreký s odkôrneným kmeňom a vrchnou zelenou časťou ozdobenou farebnými stuhami. Stavali ich mládenci svojim frajerkám. Dnes sa už väčšinou stavia iba jeden veľký máj v obci.

Jánske ohne- zapalujú sa na sviatok svätého Jána Krstiteľa a súvisia s pôvodnými oslavami letného slnovratu. Pri jánskych ohňoch sa spievalo a zabávalo. Verilo sa, že na Svätého Jána majú niektoré bylinky zázračnú moc.

na Luciu- na Luciu bolo zvykom, že mladé dievčatá odeté v bielych plachtách chodili z domov vymetať bosorky a zlé sily.

Práce na gazdovstve- Pre väčšinu ľudí na dedine bol hlavný zdroj obživy chov hospodárskych zvierat a práca na poli. Na gazdovstvách sa chovali kone, kravy, ovce, kozy, svine a hydina. Starostlivosť o zvieratá začínala zavčasu ráno a často sa končila až po zotmení.

Bylinkárka- bylinkári boli ľudoví liečitelia, ktorí poznali liečivé rastliny a ich účinky. Vyrábali z nich masti, oleje alebo ich sušili na čaj.

Mlynár- mlyny boli v minulosti popri riekach a potokoch takmer v každej dedine. Na pohon mlynskeho kolesa sa využívala voda. Ľudia tu zväžali dopestované obilie, ktoré im mlynár zomlel na múku.

Včelár- Na Orave bol záujem o včely a med od nepamäti. Lesy, polia a lúky plné kvetov poskytovali včelám množstvo pestrej potravy. Včelárstvo po dedinách rozširovali hlavne učители, kňazi a ovocinári.

Kamenár- oravskí kamenári využívali pri svojej práci hlavne pieskovec. Zhotovovali mlynské kamene, obruby na studne alebo osly na brúsenie kosy. Z kameňa dokázali vytvoriť aj hodnotné umelecké diela. V kostoloch stavali oltáre, popri cestách sväté sochy a kríže, na cintorínoch náhrobné kamene a morové stĺpy. Najznámejší kamenári boli v Oravskom bielom potoku, kde sa nachádzal aj veľmi kvalitný pieskovec.

Výroba sudov- debnári boli remeselníci, zaoberajúci sa výrobou drevených sudov, vedier, šechtárov, vaní, múteničiek na výrobu masla a iných nádob, ktoré sa bežne používali v domácnostiach, poľnohospodárstve, ovocinárstve alebo ovčiarstve.

Hrnčiar- hrnčiarstvo má na Orave a v Trstenej bohatú tradíciu. Trstenskú keramikú, vyrábanú z miestnej hliny a pálenú v poľnej peci bola veľmi kvalitná a žiadaná. Na jarmokoch sa predávala aj mimo územia Oravy. Hlavným sortimentom bola úžitková keramika, používaná v domácnostiach, ako gledniaky, misy, taniere, džbány, poháre, maselničky alebo kvetináče. Niektorí majstri vyrábali aj dekoratívne predmety, sošky a detské hračky. S hrnčiarstvom úzko súviselo aj kachliarstvo, výroba tehál a výstavba pecí.

Husiarka- naši predkovia chovali popri iných zvieratách aj množstvo husí. Pásli sa vo veľkých krdľoch a dozerali na ne väčšinou deti a mladé dievčatá- husiarky.

Pri potoku -pri potokoch na dedinách bývalo vždy živo. Ľudia tu chodili napájať statok, alebo nosili vodu z potoka zvieratám do maštálí. Pri potokoch ženy prali oblečenie a rajbali tkané koberce. Deti tu šantili a zabávali sa chytaním rýb a rakov.

Rybári- mestá a dediny boli zakladané väčšinou v blízkosti riek a potokov, čo prirodzene viedlo k zdokonaľovaniu sa v love rýb. Chytanie do rúk a prútených košov postupne nahrádzali siete a udice.

Pltníci- plte boli jednoduché plavidlá zhotovené z dreva. Používali sa na prepravu ľudí, dreva, plátňa, súkna, soli, bryndze, medu a iných výrobkov. Pltníci splavovali tovar po rieke Orave, Váhu, Dunaji až k Čiernemu moru. V súčasnosti je možné zažiť turistickú plavbu plťou aj na rieke Orave.

Plátenníci- takmer vo všetkých oravských dedinách sa v minulosti pestoval ľan a tkalo plátno. Plátenníci sa venovali výrobe, úprave a predaju plátňa. Centrom plátenníctva na Orave bol dnešný okres Námestovo, kde sa postupne budovali aj mangle a farbiarne. Veľká továreň na farbenie plátňa

na parný pohon sa nachádzala na Slanici. Plátenníci sa venovali podomovému predaju, alebo vo veľkom predávali plátno v celom Uhorsku, dokonca aj v Egypte alebo v Palestíne. Oravskí obchodníci s plátnom odchádzali do sveta na vozoch začiatkom roka a domov sa vracali často až pred Vianocami.

Spracovanie ľanu- Orava poskytovala vhodné podmienky na pestovanie ľanu. Ľan sa po dozretí vytrhával a sušil v snopoch. Neskôr sa rosil a máčal vo vode. Vysušený ľan sa pomocou rafania, trepania a česania menil na kúdeľ, z ktorej sa na vretenách a kolovrátkoch priadli nite. Z ľanových nití sa na krosnách tkalo plátno. Dnes sa pestuje ľan hlavne kvôli semenkam, z ktorých sa vyrába ľanový olej.

Na salaši -pastierstvo patrí medzi najstaršie remeslá našich predkov. Na salašoch sa ovce dojili a strihali. Tradičným spôsobom sa tu vyrábala syra a žinčica. Medzi základné povinnosti pastierov patrila aj ochrana stáda pred vlkami a medvedmi. Ovce im pomáhali strážiť veľké biele psy- slovenské čuvače.

Na poli- poľnohospodárstvo prinášalo ľuďom na Orave hlavný zdroj obživy. Medzi bežné práce na poli patrilo oranie, bránenie, siatie, kosenie, sušenie a zväžanie sena, mlátenie obilia alebo kopanie zemiakov.

Pozadie strednej časti tvorí plastický reliéf na ktorom je po stranách vyobrazená typická oravská krajina s lesmi, lúkami a poliami. V strede je znázornená oravská drevená dedina. Z prava Hviezdoslavova horáraň z Oravskej polhory, Šoltýsky dom Moniakovcov zo Zubrice, Šoltýsky dom Klinovských z Rabčíc, v strede sú typické oravské drevenice aké sa stavali napríklad v Podbieli, Dlhej alebo v Hruštíne. Nachádza sa tu aj zvonica z Hámričiek, ktorá je kultúrnou pamiatkou a nakrúcali sa pri nej filmové scény známych diel Drak sa vracia alebo Rysavá jalovica. Dedinu uzatvára sýpka zo Srňacieho, mlyn z Novote a drevenica z Čimhovej, ktoré sa dnes nachádzajú v Múzeu oravskej dediny pri Zuberici.

Horná časť Oravského hlineného Betlehemu

V hornej časti Betlehemu sa nachádzajú miniatúry Oravského hradu a štrnástich významných sakrálnych stavieb z Oravy. Figurálne diela po stranách zobrazujú oravský jarmok ako oslavu ľudskej práce a veselicu ako oslavu života. V strednej časti sa nachádzajú sviatosti a skutky milosrdenstva. Ostatné figury dotvárajú obraz o živote oravského ľudu v minulosti. Väčšina postáv je zobrazená v tradičných ľudových odevoch z rôznych kútov Oravy.

Oravský hrad- začiatky výstavby hradu spadajú do 13. storočia. Postupným budovaním hradného komplexu sa tu dostávajú črty románskeho slohu, gotiky, renesancie, baroka aj moderných slohov. Hrad má bohatú a pohnutú históriu. Je dominantou Oravy a patrí medzi najvýznamnejšie pamiatky hradného staviteľstva na Slovensku.

Trstená, kostol svätého Martina je postavený na gotických základoch pôvodného kostola zo 14. a 15. storočia. Kostol bol viackrát prestavaný, je kultúrnou pamiatkou. Do roku 1683, keď Oravu vyplienili litovské vojská, bol v kostole umiestnený aj zázračný obraz Panny Márie.

Trstená, kostol svätého Juraja pochádza zo 17. storočia a je kultúrnou pamiatkou. Vedľa kostolíka sa nachádza františkánsky kláštor postavený okolo roku 1780.

Tvrdošín- drevený gotický kostol Všetkých svätých pochádza z 15. storočia. Je zapísaný v zozname Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

Slanica- kostol Povýšenia svätého kríža bol postavený okolo roku 1770. Postupne bol dobudovaný na kalvárijný kostol s krížovou cestou. Obec Slanica bola s ďalšími dedinami Ústie, Osada, Hámre a Lávkovo zatopená po vybudovaní Oravskej priehrady. Kostol sa zachoval na dnešnom Slanickom ostrove, kde sa v súčasnosti nachádza galéria ľudového umenia.

Orawka- kostol Svätého Jána Krstiteľa bol postavený okolo roku 1650. Nachádza sa na poľskej strane Oravy. Drevené steny a strop sú pokryté pôvodnými maľbami na ktorých sú zobrazené biblické výjavy a svätci.

Námestovo- kostol Svätého Šimona a Júdu bol postavený okolo roku 1650 pôvodne ako evanjelický. V rôznych obdobiach bol viackrát poškodený a prestavaný.

Vavrečka- kaplnka bola postavená okolo roku 1830, je zasvätená Panne Márii. Vo vnútri sa nachádza obraz Svätej trojice, ktorý je kultúrnou pamiatkou.

Vyšný Kubín- kostol Najsvätejšej trojice je gotická stavba z 15. storočia. Je národnou kultúrnou pamiatkou. Vo veži sa nachádza pôvodný gotický zvon.

Dolný Kubín- kostol svätej Kataríny Alexandrijskej bol postavený v 14. storočí. Bol viackrát prestavaný. V rôznych historických obdobiach slúžil ako chrám katolíkom aj evanjelikom. Je to národná kultúrna pamiatka.

Istebné- drevený artikulárny kostol postavený v 17. a 18. storočí. Je národnou kultúrnou pamiatkou. Vo vnútri sa nachádzajú vzácne maľby, oltár a kazateľnica. Zvláštnosťou je pôvodný drevený kalich, ktorý sa používal pri bohoslužbách.

Veličná- kostol svätého Michala archanjela je národná kultúrna pamiatka. Pôvodne gotická stavba pochádza zo 14. storočia. Neskôr bola renesančne a barokovo upravená. Vo vnútri sa nachádza oltár svätého Michala a svätej Barbory z 18. storočia.

Leštiny- drevený evanjelický artikulárny kostol postavený koncom 17. storočia. Je zapísaný v zozname Svetového dedičstva UNESCO. Pamiatkovou hodnotou patrí medzi najvzácnejšie drevené sakrálne objekty na Slovensku.

Zuberec, Zábřež- kostol Svätej Alžbety je neskorogotický drevený kostol z 15. storočia. Zo Zábřeže bol prevezený do Múzea oravskej dediny Zuberec-Brestová.

Oravice- kostolík svätej Anny, postavený okolo roku 1820. Podľa povesti po jednej letnej búrke voda doplavila na miesto materiál na výstavbu kostolíka.

Sviatosti- udeľuje ich kňaz v spoločnosti miništrantov a dvaja františkáni

Krst- manželia s novorodencom na rukách

Eucharistia- prvé sväté prijímanie- deti so sviečkami v rukách

Birmovanie- dvaja mládenci, starší má ruku na ramene mladšieho

Manželstvo- ženích a nevesta

Kňazstvo- mladý kňaz

Zmierenie- pokánie, spoveď- kľačiaci muž

Pomazanie chorých- starenka v opatere mladého dievčaťa

Skutky milosrdenstva

Hladných kŕmiť, smädných napájať, nahých odievať- muž, ktorý zakrýva žobráka a prináša mu jedlo

Pocestných sa ujať- mládenec sa ujíma pocestného starca

Ublížujúcim odpúšťať- dvaja muži, ktorí si podávajú ruky

Za živých a mŕtvých sa modliť- sediaci muž s modlitebnou knihou

Krivdu trpezlivo znášať- muž sediaci na zemi, ktorý pozerá do hora

Hriešnikov napomínať, nevedomých vyučovať, pochybujúcim dobre radiť- dvojica sediacich mužov, jeden z nich drží knihu so zdvihnutým prstom

Väzňov vykupovať- dvojica mužov, sediaci má na rukách okovy s pretrhnutou reťazou

Zarmútených tešiť- smutného sediaceho mládenca rozveseľuje stojaci priateľ

Chorých navštevovať- mládenec, ktorý sedí pri ležiacom starcovi

Mŕtvých pochovávať- muž stojaci pri hrobe

Jarmok- Trstená bola v minulosti významným trhovým mestom. Okrem jarmokov, ktoré sa konali každý týždeň, bolo Trstenej udelené privilégium usporiadať 4 výročné jarmoky do roka- na Dorotu, na Turice, na Nebovzatie Panny Márie a na Martina. Medzi jarmočníkmi nájdeme aj remeselníkov ako obuvník, debnár, plátenník, zvonár, hrnčiarka, kvetinárka, mäsiar, remenár, rezbár, garbiar, stolár, drotár, krčmár, železiar alebo košíkárka. Nachádzajú sa tu aj obchodníci predávajúci odevy, dobytok, hydinu a vajcia, syrové výrobky, múku, obilie, alebo zeleninu a ovocie.

Veselica- muzikanti, tanečníci a speváci sa spoločne zabávajú na veselici, ktorá symbolizuje radosť a oslavu života.

Pozadie hornej časti tvorí plastický reliéf s najvýraznejšími vrchmi, ktoré obklopujú Oravu. Z prava Babia hora, Pišsko, Rozsutec, Choč a Roháče.

Nad reliéfom sa v strede na oblohe nachádza Betlehémska hviezda a niektoré súhvezdia. Z prava Veľký voz, Malý voz, Kasiopeja, Blíženci a Orion. Úplne vľavo je hviezda Sírirus.

Text: Ján Hoľma